

ZAGONETAČ I HUMORIST IZ SENJA Marijan Martulaš (1905 — 1970)

ENEŠ: Senjski je doduše stil
Nebin vridjat nikog til
(»Metla i škavacera«, Senj i
»Koprive«, Zagreb, 1938)

Senj je poznat kao grad koji je dao značajan prilog humoru. Iz Senja potječe nekoliko poznatih humorista, a u Senju su izdavani (a i sada se povremeno izdaju) humoristički listovi.

O jednom senjskom humoristu, o kojem se malo znade, ovdje je riječ. No Marijan Martulaš nije bio samo humorist nego i enigmat.

Marijan Martulaš rođen je 1. III 1905. u Senju, gdje je i izučio brijački zanat. U potrazi za poslom proputovao je Ogulin, Karlovac, Bjelovar, Beograd, Vinkovce, Zagreb, a godine 1921. definitivno se nastanio u Ljubljani, u kojoj je proveo svoj radni vijek i umro 15. IX 1970.

Zagonetački rad

Zagonetaštvo predstavlja prvi dio Martulaševa javnog rada. Svojim zagonetkama javljao se u razdoblju 1930—1933. u zagrebačkom tjedniku »Sfinga Rebus«. Ovdje se potpisivao, osim vlastitim imenom, i s dva pseudonima »Emem« i »Šalutram« (ovo je palindrom od prezimena Martulaš). Uz potpis nekoliko zagonetaka stavlja i Senj ili Ljubljanu, ovisno o tome odakle se javio uredništvu.

Prva zagonetka mu je križaljka objavljena 15. II 1930. Posljednja objavljena zagonetka mu je »Pačetvorina«, publicirana 1. IV 1933.

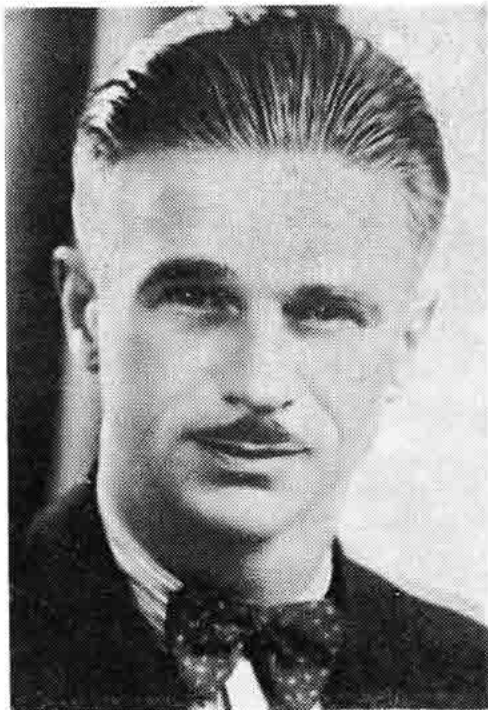
Objavio je nekih četrdesetak zagonetaka. Većinom su to bile križaljke i magični likovi (magični dijamant, križ, kut, pačetvorina) od kojih su neki slogovni, zatim više ispunjalki, dopunjalka, posjetnica, te dvije stihovne zagonetke (anagram i logograf). Kao »Enem« objavljuje 28. VI 1930. ovaj

LOGOGRIF

Sa »r« traži me u vodi,
Sa »š« djeci baš ne godi.

Odgonetka: riba — šiba.

Vrlo uspio njegov magični lik 4 x 8 (pod nazivom »Magični križ«) donijela je »Sfinga Rebus« od 9. VIII 1930:

Sl. 132 — Senjski humorist i zagone-
tač Marjan Martulaš. Snimljen oko
1940.

Nekoliko zagonetaka objavio je 1930. i u zagrebačkom listu »Rebus-razonoda«.

Neosporno je, da je Martulaš imao talenta za zagonetanje. Pokazivao je jedan napredak u svom stvaranju. Moderno je pristupao zagonetanju i shvaćao enigmatiku. Nije jasno zašto je posustao kao enigmatski autor. Godine 1932. i 1933. objavio je samo po dvije zagonetke, a onda napustio ovaj vid ljudskog izraza.

Humoristički rad

Nekoliko godina kasnije Martulaš se okušao i kao humorist.

Najvjerojatnije je da početak njegova humorističkog rada predstavlja prilog o Senju u rubrici »Vesela provincija« u broju 42 zagrebačkih »Kopriva« od 16. X 1936. Ovaj prilog potpisao je šifrom »N. Š.«. Potpis je načinio na enigmatski način (uzeo je zadnja slova svog imena i prezimena).

Godine 1937. više puta javio se svojim priložima u »Koprivama«. Svoje priloge iz Senja i o Senju, i u senjskom govoru, objavljuje u brojevima 14 i 43. U rubrici »Slovenski kotiček« javlja se s priložima iz Ljubljane na slovenskom, i to u brojevima 8, 13, 43 i 52. Iz broja 52 od 24. XII 1937. preuzimamo ovu njegovu šalu:

Oče: Zdaj ste dovolj smukali okoli moje kčerke.

Izaberite si: Njeno roko, ali pa nogo njenega očeta!

Godine 1938. nastavlja suradnju u »Koprivama«. Više puta javio se u rubrici »Vesela provincija« s priložima o Senju (na str. 140, 236, 260, 284, 345). S priložima »Iz rožne doline« na str. 262 i 394 javlja se u »Slovenskom koticu«.

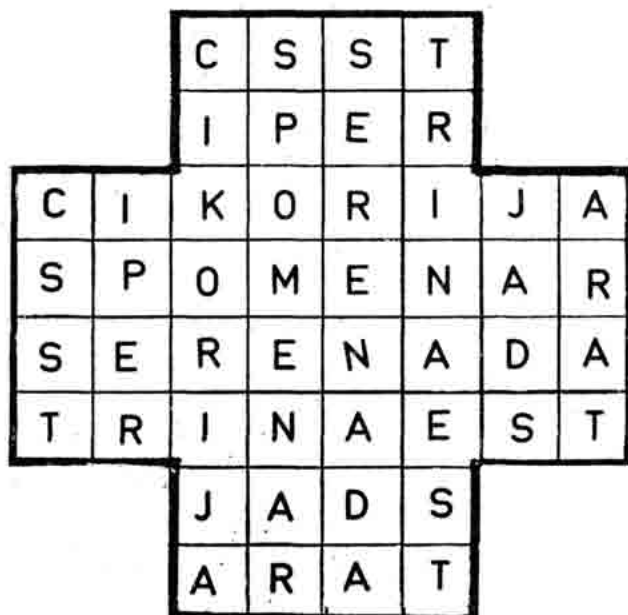
U br. 12 »Kopriva« od 18. III 1938. preuzeta je iz senjskih mesopusnih novina »Metla i škavacera« njegova duhovita i uspjela pjesmica:

Senjski je doduše stil
Nebin vridjat nikog til.

Vratite se u Senj radje!
U Senju je lipše, sladje.

Ovde opet strana lica
Senj je postal — okolica.

U br. 29 od 15. VII 1938. nalazi se i njegova anegdota u senjskom govoru:

Sl. 133 — Čarobni lik — magični križ M. Martulaša.

RADIOTELEGRAF

Za vrime rata iša je jedan Senjanin u marinu. Uzeli ga u radiotelegrafiju. Nikada prije ni on toga ni cul ni vidil. Uci on jadan uci, ali nikako naucit. Došli ispiti i pita njega komandant: »Sada sjegurno znadeš šta je to radiotelegraf je li?«

»Ca nehim znal, — mahne rukom naš Senjanin, — to je gospodine kaj jedan pas, ki je dugacak recimo kaj iz Senja u Bašku. Ako toga psa potegnem za rep u Senju, onda on zalaje u Baški. To vam je telegraf. E, a radfotelegrafist je isto samo brez psa...« ENEŠ.

Godine 1939. javio se u »Slovenskom kotičeku« samo jednom (str. 309) s prilogom »Pod Rožnikom«.

Sve priloge u »Koprivama« potpisivao je pseudonimom ENEŠ ili Eneš (tako zvuče pročitana zadnja slova — N. Š. — njegova imena Marija(n) i prezimena Martula(š)!

Zanimljivo je čuti, toga se sjećaju neki stariji Senjani, da su stranice »Kopriva« s njegovim priložima bile stavljane na uvid građanima u izloge nekih senjski radnji.

Umjesto zaključka

Opus Marijana Martulaša nije velik. Kao zagonetač javljao se nešto duže od tri godine u zagrebačkom enigmatskom tjedniku »Sfinga Rebus« i objavio preko 40 zagonetaka.

Humorističke priloge objavljivao je 1936—39. u zagrebačkim »Koprivama«. Bili su u senjskom govoru ili na slovenskom. Neke humorističke priloge objavio je i u senjskim mesopusnim novinama »Metla i škvacera«.

Kao zagonetač potpisivao se vlastitim imenom ili s dva pseudonima: Emem i Salutram. Kao humorist koristi N. Š. i ENEŠ. I u izboru i stvaranju ova dva humoristička pseudonima održava se njegova zagonetačka žica.

Pokazao je jasan smisao i darovitost za oba ova vida stvaralaštva i izraza. Marijan Martulaš sa svojim stvaralačkim obolom zaslužuje da bude registriran u kronologijama našeg i humora i enigmatike. Zagonetački pisci već su ga (prvi, i prvi put) registrirali 1979. godine u »Leksikonu zagonetača Jugoslavije«.

LITERATURA

1. HORVAT, Stjepan, LEKSIKON ZAGONETACA JUGOSLAVIJE (str. 103: Marijan Martulaš), Bjelovar, 1979.
2. »Koprive«, Zagreb, godišta 1936—1939.
3. PELEH, Slavko, AŦTOR PALINDROMNA PSEUDONIMA NIJE OBJAVIO NI JEDAN PALINDROM, »Čvor razbibriga« (Zagonetač 223) XIII, 363, 13 — Bjelovar, 24. V 1980.
4. »Sfinga Rebus«, Zagreb, enigmatski tjednik, godišta 1930—1933, Rebus »Razonoda«, Zagreb, enigmatski list, 1930.